

Vergrijzende vakkennis

Het water staat aan de lippen

Vakdocenten op onderwijsinstellingen vergrijzen. Vakexpertise lijkt daarmee op den duur te verdwijnen. Het is een zorg voor onderwijs en bedrijfsleven. Samenwerking kan oplossingen bieden.

De gemiddelde leeftijd van de gewasbeschermingdocenten wordt steeds hoger. De leden van de stuurgroep gewasbescherming maken zich daarom zorgen. Als er niets gebeurt, vrezen ze dat de continuïteit van het onderwijs in hun vak in gevaar komt. Piet Vlaming, cursuscoördinator in Hoorn (Clusius College), die om die reden een KIGO-projectvoorstel 'continuïteit vakonderwijs gewasbescherming' indiende, denkt dat het probleem zich niet beperkt tot gewasbescherming. "Dat klopt," zegt Dirk Osinga, werkzaam bij AOC Friesland, "met mijn vijftig jaar ben ik de jongste

Enthousiasme

Het probleem is dat het leerlingenaantal in de primaire sector al jaren terugloopt. Zo is er op het mbo in Aalsmeer op dit moment voor bloemteelt docenten ruimte voor één fte, terwijl er vijf in dienst zijn. Het maakt het voor een school lastig om specialisten aan het werk te houden in hun vak, en bijna onmogelijk om jonge specialisten binnen te halen. Het is een probleem dat ook buiten scholen opgemerkt wordt. "Er wordt in het veld veel over gesproken", zegt PPO-directeur Ernst van den Ende. "Ik zie dat op scholen het water aan de

mis je op een gegeven moment de aansluiting bij de praktijk. Het gaat om meer dan technische kennis. De bedrijfsvoering verandert bijvoorbeeld, of het werkveld verandert.

Maar hoe erg is het dat vakspecialisten verdwijnen op scholen? Is een gespecialiseerde boomteelt- of bodemkundedocent wel nodig? Dat boomkwekers of melkveehouders steeds vaker klagen over de kwaliteit van de opleiding is een teken aan de wand, denkt Piet Verhoeven, scholingsconsulent van de Raad voor de Boomkwekerij. Dat is ook de reden waarom met bedrijven, in samenwerking met onderwijsinstellingen, bedrijfsgerichte opleidingen starten. Voor de praktijkgerichte delen schakelen ze mensen uit het bedrijfsleven in. Natuurlijk kun je zo zonder specialisten in je docententeam vakopleidingen verzorgen, zegt Verhoeven, maar hij vindt dat niet genoeg. "We zien dat boomkwekerijopleidingen die goed draaien, opleidingen zijn waar vrijwel altijd een enthousiaste vakgerichte docent aanwezig is. Dat enthousiasme is noodzakelijk, net zoals dat het nodig is dat een docent weet waarover hij praat." "Behoud van vakkennis is nodig voor de kwaliteit van een vakopleiding," stelt Dick Klop, "als je alleen procesbegeleiders hebt, kan dat niet."

'Als er niets gebeurt, ontstaat er binnen tien jaar een gat voor veel vakdisciplines.'

van de bollenexperts." Vergrijzing vindt ook plaats in de bloemteelt, zegt Dirk Jongkind, coördinator bij het Wellantcollege in Aalsmeer. Hij vertelt dat er op zijn vestiging vijf bloemteelt docenten in dienst zijn, de jongste is 45. "De leeftijdsopbouw bij docenten in de primaire sector is zoek," constateert hij. Vergrijzing zie je ook bij bijvoorbeeld docenten boomteelt, fruitteelt, bodem en bemesting, niet alleen op het mbo, maar in mindere mate ook in het hbo. "Als er niets gebeurt," zegt Jongkind, "ontstaat er binnen tien jaar een gat voor veel vakdisciplines."

lippen staat. Het is zorgelijk." Wijnie van Eck van LTO denkt ook dat het een probleem is en ook Dick Klop van Cummela, de brancheorganisatie van loonwerkers, maakt zich zorgen over het behoud van vakkennis op scholen. De zorg richt zich niet zozeer op de vergrijzing zelf, maar vooral op behoud van vakexpertise. Dat heeft deels met de leeftijdsopbouw te maken, vindt hij. Het is voor docenten ook steeds lastiger om kennis bij te houden. De veranderingen in zijn sector gaan heel hard. Als je je als docent twintig jaar lang probeert bij te scholen op gebied van techniek, zo legt hij uit,

Aannamestop

Het probleem is er, maar de oplossing is niet simpel. Het is een beetje een kip-of-ei probleem. Kwaliteit is een voorwaarde voor de aantrekkelijkheid van opleidin-

Door de vergrijzing van vakdocenten in het groene onderwijs dreigt de expertise op den duur te verwijnen

gen, maar als het leerlingenaantal krimpt, wordt het moeilijker. “Ik snap daarom wel dat een school het niet zelf op kan lossen,” zegt van den Ende, “je zult het samen op moeten lossen.” “We kunnen een opleiding voor een kleine sector niet alleen in stand houden,” zegt Van Steenis in Hoorn, “het is ook een

probleem van de sector, we moeten het met hen oplossen.” Hoorn werkt mede om die reden met bedrijven samen in het project Kassenklas. Het is een manier om specifieke expertise vanuit het bedrijfsleven binnen te halen. Cumela heeft in de kop van Noord-Holland bedrijven in contact gebracht met docen-

ten van Hoorn. Door ervaringen uit te wisselen, ontdekken docenten welke hiaten er in de opleiding zitten. Ze kunnen zich op onderdelen bijscholen, of beslissen dat het beter is kennis in te huren vanuit het bedrijfsleven. Er zijn meer projecten in het land. Wijnie van Eck van LTO noemt als voorbeeld het re-

gionaal kenniscentrum in Sterksel waar het praktijkonderzoek samenwerkt met Prinsentuin College, Helicon Opleidingen en Citaverde College. Het zijn goede initiatieven, vindt ze, maar het is toch lastig. “We lopen nogal eens tegen onderwijsorganisatorische beperkingen aan. Vakexpertise is een probleem voor de sector, wij hebben er een verantwoordelijkheid in, maar het onderwijs heeft zelf ook een verantwoordelijkheid.”

Dat er meer mogelijk is, vertelt Lamert Fopma, directeur van AB Fryslân, (Agrarische Bedrijfsverzorging). Op zijn initiatief werkt hij samen met AOC Friesland aan verschillende manieren om vakexpertise in zijn bedrijf en in het onderwijs te behouden en om vergrijzing tegen te gaan. Hij constateerde dat zijn bedrijfsverzorgers door een aannemestop als gevolg een teruglopende vraag vergrijsden. “Voor de kwaliteit van het werk is dat niet goed. Jongeren zijn vaak net iets beter toegerust voor het snel veranderende werk. De gemiddelde leeftijd zou eigenlijk niet boven de veertig uit mogen komen.” Hij besloot

daarom dat jaarlijks tien procent van zijn bedrijfsverzorgers door moet stromen. “Nee, het gaat niet om ontslag, maar om een andere functie.” Op die manier heeft hij ruimte om jongeren aan te nemen. Een school zou ook aan zo’n oplossing kunnen werken. Docenten kunnen zich ontwikkelen in een ander vak, met bedrijven kan een school doorstroommogelijkheden creëren, denkt hij.

Combinatie

Omdat hij onvoldoende gekwalificeerde jonge medewerkers aan kon trekken, is hij in overleg met het aoc een praktijkgericht leertraject gestart. Die opleiding draait sinds begin september. En om iets te doen aan de expertise bij docenten, start er in januari een project waarbij er uitwisseling plaatsvindt van elkaars medewerkers. Vakdocenten draaien mee in de bedrijfsverzorging, bedrijfsverzorgers zullen meedraaien in het onderwijs. “Het zal vast goed werken,” denkt Fopma, “we hebben nu een jonge medewerker die voor de helft van de week bij

ons werkt, voor de andere helft bij het aoc. Een hele goede combinatie.” Samenwerking lijkt het sleutelwoord als het gaat om oplossingen voor behoud van expertise binnen de scholen. Het gaat om samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven, brancheorganisaties of onderzoeksinstituten vaak op regionaal niveau. Soms is een landelijke aanpak misschien nodig. “Als er landelijk plaats is voor bijvoorbeeld niet meer dan een pluimveeopleiding, zul je met alle groene onderwijsinstellingen samen een oplossing moeten zoeken”, denkt Wijnje van Eck. Ze denkt dat de Groene Kennis Coöperatie er een rol in kan spelen. Piet Vlaming hoopt dat zijn projectvoorstel, dat afgewezen is, toch een vervolg krijgt: “Als er niets gebeurt, komen we in de problemen.” □